

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยมีนโยบายที่จะพัฒนาประเทศโดยการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นแต่เพื่อก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจแต่ด้านเดียวโดยมิได้คำนึงถึงการกระจายรายได้ จึงปรากฏว่าหลังจากเศรษฐกิจพัฒนาไปเรื่อย ๆ แทนที่จะทำให้การกระจายรายได้ของประชาชนดีขึ้นกลับก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางรายได้ยิ่งขึ้น ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยจึงมีมากขึ้นเป็นลำดับ ความสำเร็จจากการพัฒนาประเทศโดยดูจากการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดจากการที่รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นทุกปีในอัตราที่ใกล้เคียงกัน จุดมุ่งหมายที่รัฐบาลตั้งไว้ คึงพิจารณาได้จากรายได้ประชาชาติต่อหัวเป็นรายภาค (per capita gross regional product) ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายได้ประชาชาติต่อหัวเป็นรายภาค

	ทั่วประเทศ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	ใต้	ภาคกลาง ไมรวม กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
ปี 2514	3,858	1,677	2,630	3,720	5,247	11,769
ปี 2519	7,568	3,142	5,454	7,230	11,384	20,048
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (2514-2519)	14.5	13.4	15.7	14.2	16.7	11.2

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าในแต่ละปีรายได้ประชาชาติต่อหัวในแต่ละภาคเพิ่มขึ้นแตกต่างกันไป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่อหัวต่ำสุด รองลงมาคือภาคเหนือและภาคใต้ ส่วนกรุงเทพฯ และภาคกลางมีรายได้ต่อหัวสูงที่สุดคือ 20,048 บาท และ 11,384 บาท ต่อปีตามลำดับ และเมื่อพิจารณาถึงอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยต่อปี (2514 -

2519) ของรายได้ประชาชาติต่อหัว ปรากฏว่าภาคกลางมีอัตราเพิ่มสูงสุดคือร้อยละ 16.7 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำสุดคือร้อยละ 13.4 ต่อปี ลักษณะแตกต่างของการเพิ่มในรายได้ประชาชาติต่อหัว เช่นนี้จึง เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างภาค ซึ่งนำไปสู่การกระจายรายได้ที่ไม่เสมอภาคกัน ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างการผลิตในแต่ละภาคแตกต่างกัน จึงอาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดความเจริญแกบางเขตและคนบางกลุ่ม ในขณะที่กำลังผลิตส่วนรวมของประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ปรากฏว่าผลของความเจริญเติบโตหรือการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นแทนที่จะตกกับคนทั่ว ๆ ไปกลับไปที่กับคนกลุ่มน้อยที่มีฐานะดีมีโอกาสดำเนินอยู่แล้ว ส่วนคนกลุ่มใหญ่ยังคงมีฐานะยากจนอยู่ตามเดิมหรือบางกลุ่มยังมีฐานะเลวลงกว่าเดิมเสียด้วยซ้ำ ซึ่งแสดงว่าปัญหาหลักของสังคมไทยคือความยากจนในชนบทยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่ประการใด เราจะเห็นว่าสัดส่วนของประชาชนที่ยากจนในชนบทในภาคต่าง ๆ ยังมีระดับสูงอยู่ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อัตราร้อยละของครอบครัวในชนบทที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อปี แยกเป็นรายภาค

ภาค	ร้อยละของครอบครัวในชนบทที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อปี	
	2512	2514 - 2516
กรุงเทพฯ	11	4.8
ภาคกลางไม่รวมกรุงเทพฯ	25.1	34.9
ภาคใต้	53.8	45.2
ภาคเหนือ	51.9	63.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	73.2	74.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้เป็นภาคที่ยากจนมากที่สุดคือร้อยละ 73 - 75 ของครอบครัวชนบทที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อปี และในระยะที่ผ่านมาในภาคเหนือและภาคกลางสถานการณ์ได้แปรเปลี่ยนไปในทางลบมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลางสัดส่วนของครอบครัวชนบทที่ยากจนได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก

ความสำคัญของการกระจายรายได้ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

การที่รัฐบาลมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศดังกล่าวมาข้างต้นก็โดยเหตุที่เชื่อว่าถ้าหากก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้วก็จะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ที่ยุติธรรมขึ้นได้ แต่จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมามีได้เป็นเช่นนั้นไม่ กลับเป็นไปในทางตรงข้าม ราวกับว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่อาจจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันได้ดังที่ W. Arthur Lewis ได้กล่าวเปรียบเทียบไว้ดังนี้ "ความเจริญทางเศรษฐกิจกับความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ เปรียบเสมือนมา 2 ตัว ซึ่งคนจะจับพร้อมกันไม่ได้ต้องเลือกเอาตัวใด ตัวหนึ่ง" (1) ประกอบกับความเชื่อที่หลงผิดว่า ถ้าหากก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ยุติธรรมเสียแต่คนก็จะทำให้ประเทศไม่อาจพัฒนาเพิ่มขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เพราะถ้าให้คนจนซึ่งมีอยู่มากมีรายได้สูงขึ้น คนเหล่านั้นจะใช้จ่ายหมด ทำให้ไม่มีเงินออมที่จะใช้ เป็นทุนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและมีความเชื่อว่า คนร่ำรวยซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อยนั้นจะเป็นผู้เก็บออมเพื่อนำไปลงทุนในทางพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยให้ประเทศพัฒนาได้เร็วกว่า แต่ในปัจจุบันนี้ความคิดดังกล่าวจะล้าสมัย เพราะผลการศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านขัดแย้งกับคำกล่าวข้างต้น โดยตั้งข้อสังเกตว่าถ้าจะหันมาลองใช้วิธีที่ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางรายได้แล้วก็จะช่วยให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจตามจุดประสงค์ได้เหมือนกัน (2) โดยมีความเห็นว่าความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้นอกจากจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมซึ่งถือได้ว่าเป็นความไม่ยุติธรรมชนิดที่อาจสร้างปัญหาทางการเมืองได้แล้ว ยังเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรงอีกด้วย ทั้งนี้เพราะ

(1)

W. Arthur Lewis , The Theory of Economic Growth

(London : Allen and Unwin , 1955) , p. 55 .

(2)

W . Paul Strassmann , " Economic Growth and Income

Distribution " Quarterly Journal of Economics , 3 (August, 1956) ,

pp. 425 - 40 .

1. ความไม่เสมอภาคทางรายได้ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในทางสังคมอันเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้ประเทศไทยก้าวไ้ใช้ทรัพยากรคนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือ เมื่อมีฐานะยากจนจึงไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะใช้ไปในการศึกษา เปิดขอบรมให้ เป็นแรงงานที่มีฝีมือ จึงหมดโอกาสที่จะใช้ทรัพยากรแรงงานให้ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้คนที่ยากจนอยู่ในฐานะยากจนยังมีมาตรฐานการครองชีพที่ต่ำมาก ไม่ไ้บริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างเพียงพอ ตลอดจนที่อยู่อาศัยขาดสุขลักษณะ ขอบรมมิได้ให้ประชาชนเหล่านั้นมีสุขภาพไม่แข็งแรง พลอยทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ขยายจนบางกลุ่มไม่มีฐานะดีพอที่จะส่งลูกหลานหรือตนเองให้ได้รับการศึกษาสูง ๆ หรือแม้จะเป็นการศึกษาชั้นต้น ๆ ที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนักก็ตาม ทำให้พวกเขาไม่สามารถพัฒนาความสามารถในการทำงานหรือเลื่อนฐานะได้ ผลผลิตของประเทศจึงยอมต่ำไปด้วย

2. ความยากจนอาจเป็นสาเหตุให้พวกก่อการร้ายถือ เป็นโอกาสที่จะยุยงให้เกิดความแตกแยกหรือล้มล้างรัฐบาล จึงเป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อเสถียรภาพทั้งทางการเมืองและ การเศรษฐกิจอยู่ไม่น้อย ทำให้ต้องใช้งบประมาณทางทหาร ตำรวจ สำหรับการรักษาความสงบภายในประเทศเพิ่มขึ้น งบประมาณที่จะใช้ ในการพัฒนาประเทศจึงลดน้อยลง (3)

จากข้อบกพร่องดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้นักเศรษฐศาสตร์ เป็นจำนวนมากหันมาสนใจการกระจายรายได้ โดยเชื่อว่าถ้าหากก่ยให้เกิดการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีหวังที่จะพัฒนาขึ้นไปไ้มาก เพราะประชาชนที่ยากจนเมื่อมีรายได้มากขึ้นยอมนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่ดี เป็นสำหรับการปรับปรุงชีวิตของเขาจนเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ เป็นการออกทุนอุตสาหกรรมที่เพิ่งเริ่มแรก ซึ่งต้องอาศัยตลาดภายในประเทศอย่างมาก นอกจากนั้นในประเทศที่ยากจน เช่น ประเทศไทยนั้น

(3) วิทยากร เชียงกูล , "ปัญหาทางด้านการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม," ปัญหาและทางออกของประเทศไทย (กรุงเทพฯ . โรงพิมพ์พีชแอส, 2517) , หน้า 69-71 .

คนรายได้น้อยชอบเอาของต่างประเทศที่พัฒนาแล้วในด้านการบริโภค ดังนั้นเมื่อมีรายได้มากขึ้น จึงมีความโน้มเอียงไปในการบริโภคสินค้าที่หุ้บเหือย ซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศ จึงไม่เป็นการช่วยพัฒนาประเทศแต่อย่างใด และบางทีมีการขนเงินไปฝากธนาคารหรือไปลงทุนในต่างประเทศ หรือส่งลูกหลานไปศึกษาต่อหรือไปเที่ยว ก่อให้เกิดการรั่วไหลของเงินออกไปนอกประเทศ หรือถ้าหากจะมีการลงทุนภายในประเทศก็มักเป็นการลงทุนในสิ่งหุ้บเหือยซึ่งไม่ก่อให้เกิดการผลิตในสิ่งจำเป็นเพื่อการพัฒนาประเทศ เช่น ค้างบ่อนการพนัน ไนต์คลับ หรือสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ที่ล้วนแต่เป็นอบายมุขเสียเป็นส่วนใหญ่ เพื่อเป็นเช่นนี้ความเชื่อเก่า ๆ ที่ว่าถ้าคนรวยมีรายได้มากขึ้นแล้ว เค้าจะนำไปลงทุนทำให้เกิดการพัฒนาประเทศจึงไม่เป็นความจริงเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเราจะถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่แท้จริงไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเท่านั้น (4) การจะหมายถึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้นด้วย จึงจะนับว่าเป็นการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง ซึ่งถ้าหากว่าการกระจายรายได้เนื่องมาจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างเท่าเทียมกันแล้วก็ย่อมเป็นการเน่วฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไปย่อมดีขึ้นเน่

ทางหนึ่งที่รัฐบาลสามารถจะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันทางรายได้โดยอาศัยนโยบายภาษีอากรเข้ามาช่วย แต่เนื่องจากนโยบายภาษีอากรที่รัฐบาลได้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น รัฐบาลอาจจะได้เป็นเครื่องมือโดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดเก็บภาษีต่าง ๆ กันไป และจากการที่มีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กันย่อมก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจที่ต่างกันไป บางจุดมุ่งหมายก็ขัดกัน บางจุดมุ่งหมายก็สนับสนุนกัน ดังเช่น ถ้าหากว่ารัฐบาลมีจุดมุ่งหมายในการจัดเก็บภาษีเพื่อหารายได้เข้ารัฐแต่อย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงการกระจายรายได้ ผลก็จะทำให้มีความเหลื่อมล้ำกันทางรายได้มากขึ้น (เพราะรัฐบาลจะเก็บภาษีทางอ้อมในอัตราที่สูง และภาษีทางอ้อมก็จะเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นภาระแก่คนมีฐานะยากจน) ดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ นอกจากนั้น การที่รัฐบาลเก็บภาษี

(4) เรื่องเดียวกัน , หน้า 70 .

จากทางตรงหรือทางอ้อมเป็นสำคัญก็จะก่อให้เกิดผลข้างกันเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าหากว่ารัฐบาล
 มุ่งเก็บภาษีทางตรง เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีทรัพย์สิน ซึ่งผลของการเก็บ
 ภาษีเหล่านี้มักจะตกอยู่กับผู้เสียภาษีโดยผู้เสียภาษีอาจผลักภาษีไปให้แก่อื่นไต่ยาก แต่หาก
 รัฐบาลมุ่งเก็บภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีการค้า ภาษีสรรพสามิต เป็นต้น โดยคิดว่าภาษีทางอ้อม
 นั้นจัดเก็บได้ง่ายกว่าภาษีทางตรง และฐานของภาษีกว้างกว่า การบริหารจัดการก็ง่ายกว่า คน
 หลีกเลี่ยงภาษีไต่ยากกว่า จึงเก็บแต่ภาษีทางอ้อมมากกว่าภาษีทางตรง ดังจะเห็นได้จากเงิน
 รายได้จากภาษีที่รัฐบาลเก็บได้ในแต่ละปี ภาษีนี้นับว่าช่วยให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจาย
 รายได้แต่อย่างไร และการที่โครงสร้างของภาษีอากรของประเทศไทยพึ่งแต่ภาษีทางอ้อมเช่น
 นี้ จึงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งต่อการพัฒนาประเทศ

สำหรับประเทศไทยยังเป็นประเทศด้อยพัฒนาจึงต้องการรายได้เป็นจำนวนมาก และ
 แหล่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาษีทางอ้อม (เช่น ภาษีการค้า ภาษีสรรพสามิต ภาษีขาเข้า
 เป็นต้น) ในที่นี้ผู้เขียนจะให้ความสนใจเฉพาะภาษีการค้า เพราะเป็นแหล่งที่หารายได้ให้
 แก่รัฐบาลเป็นที่สองรองจากภาษีขาเข้า และมีผลทางด้านความเสมอภาคที่น่าสนใจศึกษา จริง
 อยู่แม้ว่าภาษีประเภทนี้ผู้เสียภาษีเป็นผู้ที่ถูกเก็บภาษีตามความสามารถในการใช้จ่าย (โดยดูจาก
 รายจ่ายในการบริโภค) แต่ภาษีนี้นับว่าเสียคนแรกสามารถที่จะผลักภาระไปให้แก่อื่นบริโภคได้ จึง
 อาจกล่าวได้ว่าภาษีนี้นับว่ามีลักษณะเป็นภาษีที่เก็บจากการบริโภคมากกว่าเก็บจากผู้ผลิต (หรือรายได้
 ของผู้ผลิต) อย่างไรก็ตามขนาดของการผลักภาระภาษีนี้นับอยู่กับความสมบูรณ์ของการแข่งขันใน
 ตลาดและลักษณะของการกระจายรายได้ของบุคคลหรือครัวเรือนในสังคมโดยส่วนรวม และโดย
 เหตุที่ว่าผู้มีรายได้น้อยมักใช้จ่ายรายได้ส่วนใหญ่ของเขาไปในการบริโภคมากกว่าที่จะออมไว้โอกาส
 ที่จะหลบหลีกภาระภาษีการค้าจึงมีน้อยกว่าผู้มีรายได้น้อยสูง ถึงแม้ว่าผู้มีรายได้น้อยซื้อสินค้าบริโภค
 มากกว่าผู้มีรายได้น้อย และเสียภาษีไปมากกว่าผู้มีรายได้น้อย แต่เมื่อคิดเปรียบเทียบเป็นร้อย
 ละของรายได้โดยเฉลี่ยของเขาเองแล้วจะปรากฏว่าผู้มีรายได้น้อยสูงจะเสียภาษีไม่หนักเท่ากับผู้มี
 รายได้น้อย นอกจากนั้นแล้วถ้าหากว่ารัฐบาลมุ่งเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์ในการหารายได้เข้ารัฐ
 เป็นสำคัญคงกล่าวมาแล้ว อัตราภาษีที่เก็บจากสินค้าชนิดต่าง ๆ จะถูกกำหนดขึ้นในลักษณะที่จะ
 ทำให้เกิดผลในการนำเงินเข้ารัฐมากที่สุด ส่วนมากสินค้าที่ถูกเก็บภาษีอัตราสูงมักเป็นสินค้าที่
 อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาน้อย ส่วนมากเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการ

ครองชีพของทั้งคนจนและคนรวย เงินภาษีที่คนจนต้องเสียไปในการซื้อสินค้าสำหรับบริโภคประจำวัน เหล่านี้ก็จะหนักมาก เมื่อเปรียบเทียบกับฐานะความสามารถในการเสียภาษี (ก็อรายโค) ของคนจน จึงน่าจะมาศึกษาถึงภาระของภาษีว่าจะตกกับผู้มีรายโคชั้นต่าง ๆ อย่างไร เมื่อได้พิจารณาจากการใช้จ่ายในการบริโภคของครอบครัวในชั้นรายโคต่าง ๆ ในแต่ละภาคของประเทศ แรกก่อนที่จะศึกษาเรื่องภาระภาษี เพื่อเป็นการแนะนำให้รู้จักภาระการโคโคโคชั้น จึงจะขอกล่าวถึง ความหมายและบทบาทที่สำคัญของภาระการโคโคโคชั้นต่อไปนี้

ความหมายและบทบาทที่สำคัญของภาระการโคโคโคชั้น

ภาระการโคโคโคชั้นได้มีการจัดเก็บกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ นับตั้งแต่คนมนุษย์รู้จักที่จะแบ่งงานกันทำตามความถนัดของแต่ละคน แล้วนำสินค้าที่แต่ละคนผลิตขึ้นนั้นมาแลกเปลี่ยนกันโดยอาศัยเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน สังคมมนุษย์จึงกลายเป็นระบบที่มีการประกอบการค้าหลายอย่างต่าง ๆ กันไป เช่น การประกอบการผลิตกรรม อุตสาหกรรม การขนส่ง การประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ตลอดจนการใช้บริการอื่น ๆ เมื่อมีการประกอบการค้าต่าง ๆ กัน เวล่านำสินค้าไปแลกเปลี่ยนกันระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างเมืองหรือระหว่างประเทศจะต้องอาศัยรัฐบาลเข้ามาแทรกแซงไม่ให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างกัน หรือเพื่อความสงบสุขและความเป็นธรรมแก่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย โดยออกกฎหมายต่าง ๆ หรือช่วยคุ้มครองทรัพย์สินของผู้ที่จะนำสินค้าไปขาย การบริการต่าง ๆ ของรัฐบาลจะต้องจ้างเจ้าหน้าที่มาช่วยดูแล ทำให้รัฐบาลต้องมีรายโคโคโคโคชั้น เพื่อการนี้ จึงมีการเก็บภาษีจากการโคโคโคชั้น การเก็บภาษีการโคโคโคชั้นในครั้งแรกจึงเท่ากับเป็นค่าตอบแทนบริการที่รัฐบาลได้ช่วยดูแลคุ้มครองสินค้าต่าง ๆ ของราษฎรที่จะนำไปขายในที่ต่าง ๆ และสินค้าที่นำเข้ามาในประเทศ เช่น อากระขนอนในสมัยก่อน (5) แต่ต่อมาภาษีนี้ก็โคโคโคโคชั้น ๆ ถูกยกเลิกการเก็บไป เนื่องจากในศตวรรษ

(5) พระยาอนุมานราชธนะ , ตำนานสกุลากกร (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2482) ;

ที่ 18 ได้เกิดปรัชญาในการจัดเก็บภาษีตามความสามารถของผู้เสียภาษี (ability to pay) และโลกสมัยใหม่มีความสำคัญอีกเรื่องหนึ่งในสงครามโลกครั้งที่ 1 แม้ว่าจะมีผู้รักกันเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมหรือความไม่เสมอภาคในการเสียภาษีก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากความจำเป็นในการแสวงหารายได้เพื่อใช้ในการสงคราม ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในทางการคลังเพื่อลดการใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชนลง ประกอบกับฐานของภาษีการค้าจะขยายใหญ่ขึ้นทุกทีตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงทำให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ หันกลับมาสนใจใช้ภาษีก้าวหน้าอย่างแพร่หลาย

ประเทศไทยได้มีการปรับปรุงการจัดเก็บภาษีการค้าที่ใช้อยู่ตั้งแต่นั้นมา เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้ออก "พระราชบัญญัติการค้าพหุศักราช 2475" และต่อมาได้มีการแก้ไขครั้งใหญ่ โดย "พระราชบัญญัติแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรพหุศักราช 2481" นอกจากนั้นเพื่อความเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายครั้งในระบอบต่อมา ซึ่งจะได้กล่าวถึงอย่างละเอียดในบทต่อไป

ความหมายของภาษีการค้า

เนื่องจากภาษีก้าวหน้ามีลักษณะการจัดเก็บคล้ายคลึงกับภาษีบางอย่าง เช่น ภาษีสรรพสามิต จึงเป็นการยากที่จะให้คำจำกัดความอย่างถูกต้องแน่นอน นอกจากนั้นในแต่ละประเทศก็มีลักษณะการจัดเก็บที่แตกต่างกันไป บางประเทศอาจจะเก็บจากการขายสินค้าหรือค่าของบริการในกรณีที่มีการซื้อขายในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง เช่น ในระดับของผู้ผลิต หรือผู้ขายส่ง หรือผู้ขายปลีก เป็นต้น หรืออาจจะเก็บจากการซื้อขายในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น เก็บจากทุกท้องถิ่นที่มีการซื้อขายกัน หรือเก็บเฉพาะในท้องถิ่นของผู้ขายส่งหรือผู้ขายปลีก (6) ดังนั้นในแต่ละประเทศจึงมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน

(6)

John F. Due, Sales Taxation, Urbana University of Illinois press, (Britain: Norwich Ltd., 1957), pp. 295 - 300.

ไป เช่น ประเทศอังกฤษ มีชื่อว่า ภาษีการซื้อ (purchase tax) หมายถึงภาษีเก็บตามราคาสินค้าที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในระหว่างการขายส่งในทอดสุดท้ายเพียงทอดเดียว และเป็นภาษีเก็บเฉพาะสินค้าขุ่มเพียงบางชนิด อัตราภาษีการกำกับแตกต่างกันไป (7) ส่วนมากของสหรัฐอเมริกา มีการจัดเก็บจากการขายปลีก ส่วนของภาษีได้แก่ยอดขายก่อนหักรายจ่าย (gross sales) บางมลรัฐจัดเก็บจากยอดรายรับก่อนหักรายจ่าย (gross receipts) โดยทั่วไปกำหนดอัตราภาษีค่อนข้างต่ำ เช่นในมลรัฐอินเดียนาเก็บ 3/8 % ของรายรับจากผู้ค้าขายปลีกและผู้ขายส่ง ส่วนยูนิสจิกซ์เก็บ 1 % ของรายรับในสินค้าประเภทเดียวกัน หลักการจัดเก็บภาษีตลอดจนอัตราภาษีดังกล่าวนี้ทำให้ภาษีการค้าของสหรัฐมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษีการค้าของประเทศไทยซึ่งเก็บเป็นรายเดือนจากยอดรายรับของบุคคล คณะบุคคล หรือองค์การใด ๆ ที่ประกอบกิจการค้าตามประเภทที่กฎหมายกำหนด (ซึ่งผู้ประกอบการค้าอาจอยู่ในฐานะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือส่งออก ผู้ขายปลีกทอดใดทอดหนึ่งหรือทั้งผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ขายปลีกทุกทอด สักตามกฎหมายจะกำหนดไว้ในแต่ละกรณี) และได้จดทะเบียนเพื่อเสียภาษีการค้าไว้แล้ว ประเภทของการประกอบกิจการค้าตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นได้รวมถึงการขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินธุรกิจ เพื่อตอบสนองแทนอันเป็นเงินหรือประโยชน์ที่คิดคำนวณได้เป็นเงิน สำหรับอัตราภาษีที่กำหนดไว้แตกต่างกันตามประเภทของการประกอบกิจการค้า ซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดถึงหลักการและวิธีการจัดเก็บในบทต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามมีนักเศรษฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญทางวิชาการคลั่งหลายท่านได้ให้ความหมายของภาษีการค้าไว้แตกต่างกัน เช่น ศาสตราจารย์ Buehler ได้ให้คำจำกัดความของภาษีการค้าไว้ว่า " ภาษีการค้าเป็นภาษีที่เก็บจากรายรับขั้นต้น (gross receipts) หรือจากเงินได้ทั้งหมด (gross income) ในการขายสินค้าและค่าของบริการ รวมทั้งค่าจ้าง

(7) Harvard Law School , World Tax Series, Taxation in the United Kingdom (Little - Brown & co., Boston - Toronto , 1957) , p. 455 .

เงินเดือนและอาชีพอื่น ๆ ด้วย " (8)

ศาสตราจารย์ Groves อธิบายว่า ถ้ากล่าวอย่างกว้าง ๆ ภาษีการค้ามีใช้ภาษีที่เก็บจากการขายสินค้าเท่านั้น ยังเก็บจากการขายบริการต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นการขายบริการสาธารณะ เช่น บริการการไฟฟ้าและการขายบริการส่วนบุคคล เช่น บริการการรับจ้างทำของ (9)

ศาสตราจารย์ John F. Due . ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษีการค้าได้ให้คำจำกัดความของภาษีการค้าว่า " ภาษีการค้าคือ ภาษีที่เก็บจากการซื้อขายสินค้าหรือบริการต่าง ๆ หรือ เก็บจากองค์ประกอบของการซื้อขายดังกล่าว เช่น เก็บจากรายรับของการขายหรือเก็บจากรายจ่ายของการซื้อ เป็นต้น " (10)

จากคำจำกัดความต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาษีการค้านี้มีความหมายที่กว้างขวางมาก กล่าวคือ นอกจากจะเก็บจากการขายสินค้าซึ่งเป็นความหมายตามธรรมดาแล้ว ยังเก็บจากการขายบริการต่าง ๆ อีกด้วย เช่น แพทย์ที่ขายบริการการรับรักษา นักเรียนที่ขายบริการการร้องเพลง หรือนายหน้าที่ขายบริการการซื้อของทางไปรษณีย์ 2 ฝ่ายเข้ากระทำนิติกรรมต่อกัน ฯลฯ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษีการค้าเป็นการจัดเก็บเนื่องมาจากการประกอบกิจการค้า และเมื่อจะเสียภาษีต้องเสียจากรายได้หรือรายรับอันเกิดจากการประกอบการค้านั้น และโดยที่ก่อนจะมีรายได้หรือรายรับได้นั้นกิจการค้าหนึ่ง ๆ จะต้องได้ขายสินค้าเสียก่อน ภาษีการค้าที่จัดเก็บจึงกระทบถึงการขายไปในตัว เพราะฉะนั้น ภาษีการค้า

(8) Duehler , Alfred G, Public Finance (New York : Mc Graw

Hill Book Company , 1943) , p. 428 .

(9) Groves , Harold M., Financing Government (New York :

Henry Holt & Company , 1952) , p . 292 .

(10) John . F . Due , op.cit. , p. 3 .

บางที่จึงเรียกว่า ภาษีการขาย (Sales Tax)

บทบาทที่สำคัญของภาษีการค้า

แม้ว่านักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปจะมีความเห็นว่าภาษีเงินได้เป็นภาษีที่ก่อให้เกิดความเสมอภาคแก่สังคมมากที่สุด เพราะเป็นภาษีที่จัดเก็บตามความสามารถในการเสียภาษี แต่หากพิจารณาถึงการบริหารการจัดเก็บแล้วจะเห็นว่าภาษีเงินได้มีปัญหามาก ทำให้ไม่คอยได้ผล หรือเก็บภาษีได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงทำให้ภาษีเงินได้จากก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในทางปฏิบัติได้ ดังนั้นถ้าพิจารณาถึงความง่ายในการบริหารการจัดเก็บแล้วภาษีการค้าก็น่าจะเป็นภาษีที่เหมาะสมที่สุดรองจากภาษีเงินได้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็น " second - best tax " (11) นอกจากนี้ ศาสตราจารย์นิโคลาส คัลดอร์ (Nicholas Kaldor) ยังมีความเห็นว่า ถ้าหากพิจารณาถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้วควรจะใช้การบริโภคหรือการใช้จ่ายเป็นฐานของภาษีมากกว่าที่จะใช้รายได้เป็นฐานของภาษี เพราะภาษีการค้าจะมีฐานกว้างขึ้นตามความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ภาษีที่เขาเสนอแนะนี้บางครั้งจึงเรียกว่า " ภาษีการใช้จ่าย " (Expenditure Tax) (12)

จุดมุ่งหมายในการจัดเก็บภาษีการค้าของรัฐบาลนั้นอาจแยกกล่าวได้เป็น 2 ประการคือ

(1) เพื่อหารายได้ เนื่องจากรัฐบาลต้องมีหน้าที่เพิ่มขึ้นจากการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันศัตรูภายนอกมาเป็นการบำรุงประเทศในทางเศรษฐกิจและสังคม อันทำให้รัฐบาลต้องมีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการประกอบการของเอกชน ส่งเสริมการผลิตสินค้าและก่อให้เกิดการแจกจ่ายรายได้อย่างเป็นธรรมในหมู่ประชาชนควาย (13) จากภาระหน้าที่ของรัฐบาลดังกล่าวจึงทำให้ต้องหารายได้มาใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ แหล่งของรายได้ที่นับว่าสำคัญคือภาษีอากร และนับตั้งแต่สงคราม

(11) Ibid ., p. 386 .

(12) N. Kaldor , The Expenditure Tax (London : Allen & Unwin, 1955).

(13) เสรี ฉันทนิมิ , " การจัดเก็บภาษีการค้าในประเทศไทย " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ทางเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2506) , หน้า 2 .

โลกครั้งที่ 1 ทำให้ประเทศต้องขาดการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ รายได้จากภาษีศุลกากรซึ่งเก็บจากการนำสินค้าเข้าและส่งออกไปยังต่างประเทศต้องขาดแคลนลง ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศต้องพึ่งตนเองทุกอย่าง ด้วยการผลิตสิ่งต่าง ๆ ขึ้นใช้เอง ทำมาค้าขายภายในประเทศ รัฐบาลจึงต้องหันมาพึ่งภาษีที่เก็บจากการค้าขายมากขึ้น และเมื่อเมื่อสงครามสิ้นสุดลง ความจำเป็นในการหารายได้มาใช้ทำนุบำรุงซ่อมแซมความเสียหายจากสงครามก็ยังมีอยู่ การจะพึ่งแต่เฉพาะภาษีเงินได้ไม่เป็นการเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดเก็บภาษีรายได้ของประเทศไทยยังมีลักษณะเป็นการจำกัดตัวเองอยู่ กล่าวคือ

ก. พลเมืองของประเทศไทยประมาณ 80 % มีอาชีพในทางเกษตรกรรม ระบบเศรษฐกิจที่ไม่ใช้เงินจึงมีอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นการยากที่จะทราบจำนวนรายได้พึงประเมิน จึงทำให้รายได้ที่เก็บได้มีจำนวนน้อยกว่าความเป็นจริง

ข. ประชาชนมีระดับการศึกษาต่ำ คนไม่รู้หนังสือมีมาก จึงเป็นอุปสรรคในการกรอกแบบฟอร์มเกี่ยวกับการเสียภาษี

ค. การทำบัญชีและการบันทึกการการค้าขายของธุรกิจส่วนมากเชื่อถือไม่ได้ นอกจากนั้นธุรกิจส่วนมากยังมีลักษณะ เป็นธุรกิจภายในครอบครัว การประกอบการค้าบางอย่างไม่มีการลงบัญชีแต่อย่างใด

ง. ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้สึกกับนิคมขอบในสถานะที่ควรเป็นผู้เสียภาษีให้แก่รัฐ ซึ่งจะเห็นได้จากองค์การธุรกิจมักจะแข่งขันกันหลีกเลี่ยงการเสียภาษีโดยปราศจากความระมัดระวัง

จ. คนที่มีรายได้สูงส่วนมากมักจะเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมืองซึ่งมีอำนาจในการออกกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายที่ออกมาจึงมีความโน้มเอียงไปในทางที่มุ่งรักษาค่าผลประโยชน์ของชนกลุ่มนี้ กล่าวคือเมื่อรัฐบาลจะออกกฎหมายเรียกเก็บภาษีจากคนรวยก็มักจะได้รับ การคัดค้านอยู่เสมอ (14)

ฉ. การเก็บภาษีจากทางตรง เช่นภาษีเงินได้ จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเขามีอำนาจการซื้อที่ลดลง เป็นเหตุให้ไม่คิดที่จะอยากทำงานเพิ่มขึ้น เพราะถ้าหากรายได้ของเขามากขึ้น เขาก็ต้องเสียภาษีมากขึ้นแล้วเอาเวลาไปพักผ่อนดีกว่า ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะยิ่งทำให้รัฐบาลเก็บภาษีได้น้อย แต่ถาหันมาเก็บภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีการค้า ประชาชนจะไม่รู้สึกว่ารายได้ของตนลดลง เพราะ

(14) สมพล เกียรติไพบูลย์, "การกระจายรายได้กับการพัฒนาเศรษฐกิจ" เศรษฐกิจ

ภาษีได้บวกกับราคาสินค้าแล้ว เมื่อเขาจ่ายเงินหรือสินค้าเขาได้สินค้าเป็นสิ่งตอบแทนแล้ว ขณะเดียวกันเขาก็ได้จ่ายเงินภาษีเป็นรายได้แก่รัฐบาลไปในตัวด้วย

ข. ถ้าพิจารณาถึงการบริหารการจัดเก็บแล้ว ภาษีการค้าจะสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ กล่าวคือ

— การเก็บภาษีการค้าบางแบบอาจจะเก็บจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีจำนวนน้อยราย เช่น เก็บจากผู้ผลิตหรือโรงงานอุตสาหกรรม หรือผู้นำสินค้าเขาจากต่างประเทศ หรือผู้ขายส่ง เป็นต้น ทำให้มีจำนวนผู้เสียภาษีน้อยราย หรือแม้จะเก็บในช่วงมูลค่าปลีก จำนวนผู้เสียภาษีก็น้อยกว่าจำนวนผู้เสียภาษีเงินได้ เนื่องจากเป็นการเก็บจากผู้ประกอบการค้ามิได้เก็บเป็นรายบุคคลดังเช่นภาษีเงินได้ จึงทำให้สะดวกในการจัดเก็บ เจ้าหน้าที่สามารถตรวจตราการจัดเก็บได้มากขึ้น และสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บได้มาก

— ในการคำนวณหนี้สินที่จะต้องเสียภาษีการค้า จะเป็นการคำนวณจากมูลค่าซื้อขายกัน วิธีการจึงไม่สลับซับซ้อนเหมือนกับภาษีประเภทอื่น

— รัฐบาลสามารถลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีแก่ผู้ใช้สินค้าแต่ละประเภทได้โดยง่าย เช่น การลดหย่อนอัตราภาษีการค้าสำหรับสินค้าที่จำเป็นแก่การบริโภคหรือยกเว้นภาษีการค้าสำหรับสินค้าบางชนิด เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวกและง่ายแก่การลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงเงินได้ในแต่ละประเภท จากนั้นก็คำนวณว่าเป็นเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษีเป็นจำนวนเท่าใด แล้วจึงจะหักลดหย่อนตามที่กฎหมายกำหนด หลังจากนั้นจึงจะรู้ว่าต้องเสียภาษีเงินได้เป็นจำนวนเท่าใด

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้รัฐบาลต้องเก็บภาษีการค้าโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำรายได้เข้าคลัง ยิงประเทศไทยมุ่งที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของชาติด้วยแล้ว รายได้ที่เกิดจากภาษีอากรที่ประกอบด้วยภาษีการค้าและภาษีอากรประเภทอื่น ๆ ก็ยังมีความจำเป็นยิ่งขึ้นดังตารางที่ 3

(2) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากรัฐบาลจะมีนโยบายเก็บภาษีการค้าเพื่อจุดมุ่งหมายในทางหารายได้แล้วยังอาจจะใช้เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยในการบริหารการคลังของรัฐบาลอีกด้วย เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการบูรณะประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าในการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีอากรประเภทใดประเภทหนึ่งของรัฐบาลนั้นมิใช่จะเพียงพอให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเพราะรัฐบาลมุ่งที่จะใช้ภาษีเพื่อ

ตารางที่ 3 การจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร ปีงบประมาณ 2512 -- 2516

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทภาษีที่จัดเก็บ	2512	2513	2514	2515	2516
เงินรายได้ที่เข้างบประมาณของกรมสรรพากร					
1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	1,119.5	1,243.4	1,402.3	1,553.8	1,703.7
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	798.2	893.8	926.4	1,029.2	1,481.1
3. ภาษีก้าวหน้า	3,367.3	3,597.0	3,937.5	4,336.7	5,112.3
4. อากรแสดงตน	110.7	122.9	119.9	134.7	149.9
5. อากรมหรสพ	85.6	93.7	99.4	119.9	133.1
6. อากรรังนก	2.3	2.7	2.7	2.7	2.7
7. ค่าขายของเบ็ดเตล็ด	-	-	-	-	-
8. ค่ารับภาษีอากร	1.3	1.3	1.7	2.5	3.3
9. รายได้เบ็ดเตล็ดอย่างอื่น	-	-	15.8	15.7	15.8
10. ภาษีป้าย	-	-	-	-	-
รวมรายได้ฝ่ายสรรพากร	5,486.7	5,955.7	6,507.3	7,196.0	8,602.7

ที่มา : กรมสรรพากร

เป็นเครื่องมือยังผลทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นตามที่รัฐบาลต้องการอีกด้วย (15) ในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจรัฐบาลต้องพึงพิจารณาการก้าเพื่อกิจการต่าง ๆ ดังนี้

ก. เพื่อจูงใจหมายในการลดการบริโภคและเพิ่มการสะสมทุนของประชาชน ในระยะที่ประเทศกำลังพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากร เป็นจำนวนมาก แต่ทรัพยากรมีเป็นจำนวนจำกัด ถ้าหากว่าใช้ไปในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อการบริโภค ก็จะมีเหลือที่จะนำมาพัฒนาประเทศอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นจำนวนน้อยลง / ดังนั้นเพื่อเป็นการลดการนำเอาทรัพยากรไปผลิตสินค้าและบริการอันเป็นประโยชน์แต่เฉพาะผู้บริโภค แล้วนำเอาทรัพยากรมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้มากขึ้น จึงควรจะได้มีการเก็บภาษีการค้า เพราะภาษีการค้าเป็นภาษีที่เก็บจากการใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชน จึงเป็นเหตุให้สินค้ามีราคาแพงขึ้น ประชาชนก็จะลดหรือตัดทอนการบริโภคไม่ใช้จ่ายอย่างปกติ เป็นผลให้ความโน้มเอียงในการบริโภค (propensity to consume) ลดต่ำลง การลดการบริโภคสินค้าก็จะทำให้เขามีรายได้เหลือซึ่งจะเป็นส่วนที่ออกออมไว้ และอาจจะนำไปลงทุนในกิจการบางอย่าง ส่วนที่ออกออมและลงทุนนั้นจะไม่ถูกเก็บภาษี จึงเป็นการส่งเสริมการสะสมทุนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศของประเทศที่กำลังพัฒนา ทั้งนี้เพราะว่าประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายยังขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่เป็นทุน ดังนั้นในการที่จะส่งเสริมเร่งรัดการพัฒนาประเทศนั้น นอกจากจะพยายามใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่แล้วรัฐบาลอาจจะใช้ภาษีการค้าเพื่อส่งเสริมการสะสมทุนภายในประเทศอีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่าการสะสมทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ และหากจะพิจารณาในด้านการใช้ทรัพยากรของสังคมแล้ว การออกออมและการลงทุนดังกล่าวก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสังคม ช่วยให้ประเทศสามารถขยายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวเป็นการออกออมโดยการขอมลดการบริโภคในวันนี้เพื่อหวังที่จะได้บริโภคมากขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นปรัชญาของการพัฒนาการทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป

ข. เพื่อควบคุมการค้ากำไรเกินควรและส่งเสริมการผลิต ในการดำเนินกิจการค้าของธุรกิจ ผู้ประกอบการค้ามักจะมีจูงใจหมายเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดในการผลิตสินค้าออกมาสนองความต้องการของผู้บริโภค ผลกำไรที่ผู้ประกอบการค้าได้รับจึงถือกันว่าเป็นผลตอบแทนต่อการประกอบ

003169

(15)

สุเกตุ อภิชาติบุตร , หลักการภาษี (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิริยทัศคณะช่าง , 2503) , หน้า 24 - 25 .

ธุรกิจและความคิดริเริ่มประดิษฐ์ใหม่ (16) ผลตอบแทนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยการใช้จ่าย
 ของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค เพราะฉะนั้นผลกำไรหรือผลตอบแทนของผู้ประกอบการจึงขึ้นอยู่กับกำไร
 ของประชาชน แต่ในบางกรณีผู้ประกอบการมีอิทธิพลอยู่เหนือผู้บริโภค โดยผลิตสินค้าให้น้อยกว่า
 ความต้องการ เพื่อให้ราคาสินค้าสูงขึ้นหรือทำการผูกขาด กำหนดราคาสินค้าขึ้นใหม่ตามใจชอบโดย
 พยายามให้ตนกำไรมากเกินไป (excess profit) กำไรเกินควรนี้ย่อมนำความเดือดร้อน
 มาสู่ประชาชนผู้บริโภคทั้งที่ทราบกันดีอยู่แล้ว รัฐบาลจึงมีหน้าที่ในอันที่จะต้องป้องกัน และเข้าแทรก
 แซงจัดวางวิธีการ เช่น ดำเนินการป้องกันการค้ำกำไรเกินควร หรือจัดเก็บภาษีเพื่อดึงเงินบาง
 ส่วนไปใช้จ่ายในการสงเคราะห์ผู้ยากจนหรือแก่กลุ่มผู้เคราะห์ร้ายในกรณีอื่น ๆ

นอกจากนั้นการประดิษฐ์สินค้าใหม่ ๆ หรือการนำสินค้าใหม่ ๆ มาสู่ตลาด ตลอดจนการขยาย
 การผลิต และขยายตลาด เป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่และความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพราะ
 สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งในด้านวัตถุ เครื่องใช้สอย ความสะดวกสบาย และ
 การหารายได้มาเพื่อการครองชีพ หรือการรับจ้างทำงาน ดังนั้นถ้าหากว่ามี การเพิ่มหรือลดปริมาณ
 การผลิต การเพิ่มหรือลดการลงทุนในกิจการค้า จึงมักจะมีผลไปถึงระดับการจ้างงานและรายได้
 ประชาชาติด้วย ดังนั้นเพื่อช่วยให้ประชาชนได้มีงานทำมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสมบูรณ์ รัฐบาลก็
 อาจใช้ภาษีการค้าเพื่อช่วยส่งเสริมการผลิตและคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ โดยเก็บภาษีการค้า
 จากผู้นำสินค้านานาชาติเข้ามาซึ่งสามารถผลิตได้ภายในประเทศ หรือลดภาษีแก่ผู้ผลิตสินค้าภายใน
 ประเทศแล้วส่งไปขายต่างประเทศ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการลดต้นทุนในการผลิตให้ต่ำลง เพื่อช่วย
 พึ่งผู้ประกอบการภายในให้แข็งแรงขึ้น มีผลเป็นการคุ้มครองอุตสาหกรรมและการผลิตภายใน
 ประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงว่าในการใช้ภาษีการค้าเพื่อการคุ้มครองนั้นอาจไม่ได้ผลหรือ
 ได้ผลน้อย ถ้าอัตราภาษีการค้าที่จัดเก็บอยู่นั้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เช่น ในกรณีภาษีการค้าแบบทั่วไป
 นอกจากนี้ยังอาจวางวิธีการจัดเก็บภาษีมากขึ้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่กิจการค้านั้น ๆ มีต่อภาวะ

(16) Paul A. Samuelson, Economic an Introductory Analysis

(New York : Mc , Graw - Hill , 1955) , pp. 599 - 600 .

เศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ ถ้ากิจกรรมใดเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ก็อาจจัดเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำกว่า เพื่อเป็นการจูงใจหรือส่งเสริมให้มีผู้ลงทุนในกิจการนั้น ๆ มากขึ้น ดังนี้ เป็นต้น

ค. เพื่อจูงจูงหมายในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ นอกจากภาษีการค้าจะช่วยให้เป็นการลดการบริโภค หรือการใช้จ่ายของประชาชน ทำให้มีทรัพยากร เหลือไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ดังกล่าวมาแล้ว ยังอาจจะกล่าวได้ว่า ถ้าหากว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะเงินเฟ้อ การลดการบริโภคก็จะเท่ากับเป็นการบรรเทาภาวะราคาสินค้าแพงได้ควย ถึงแม้ว่าการเก็บภาษีการค้าจะทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น แต่ก็มีได้หมายความว่าภาษีการค้าจะเป็นเหตุให้เกิดภาวะเงินเฟ้อเสมอไป ในความเป็นจริงแล้ว ราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อนั้นย่อมแตกต่างไปจากราคาสินค้าที่แพงขึ้นเนื่องมาจากการเก็บภาษี ทั้งนี้เพราะว่าราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อนั้น จะเป็นเหตุให้ราคาทั้งของสินค้าและปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นพร้อมกันไปในลักษณะที่ต่อเนื่องกันไปไม่มีที่สิ้นสุดที่เรียกว่า " spiral " กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าเพิ่มขึ้นก็จะมีส่วนทำให้รายได้ของผู้ขายเพิ่มขึ้น ค่าแรงงานของคณงานและรายได้ของผู้ขายปัจจัยการผลิตอื่น ๆ พอลอยเพิ่มตามไปควยในลักษณะที่ต่อเนื่องกัน การเพิ่มของราคาสินค้าเช่นนี้จะทำให้ภาวะเงินเฟ้อหรือระดับราคาสินค้ายังคงเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยไป ดังนั้นลักษณะการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าดังกล่าวจะไม่ทำให้ความต้องการหรืออุปสงค์โดยส่วนรวมของสังคมลดลงแต่อย่างใด ส่วนราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเก็บภาษีการค้าอาจจะทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่น้อยกว่าหรือมากกว่าการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้า ซึ่งถ้าหากว่าภาษีการค้าทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นมากกว่าราคาของปัจจัยการผลิตนั้น จึงจะมีผลเป็นการลดการบริโภคของประชาชนลงได้ เพราะอำนาจซื้อของเขาลดลง แต่ถ้าวการรัฐบาลไม่อาจที่จะควบคุมอัตราค่าจ้างแรงงานแล้ว เมื่อเก็บภาษีการค้าทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตสูงขึ้น เท่ากับราคาสินค้าที่ต่ำกว่าก็จะมีผลในการลดภาวะเงินเฟ้อ กลับจะยิ่งทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อมากขึ้น ดังนั้นในการใช้ภาษีการค้าเพื่อจูงจูงหมายนี้

จึงมีข้อจำกัดอยู่ 2 ประการคือ

(1) ในการใช้ภาษีการค้าเพื่อแก้ไขภาวะเงินเฟ้อนั้นจะเป็นผลสำเร็จได้มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลสามารถที่จะควบคุมการเพิ่มขึ้นในระดับราคาปัจจัยการผลิตได้อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอัตราค่าจ้างแรงงาน เพราะถ้าหากภาวะที่เก็บภาษีการค้าซึ่งทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้นแล้วอัตราค่าแรงก็เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่เท่ากัน ก็จะไม่เป็นผลในการลดภาวะเงินเฟ้อ ทั้งนี้เพราะว่าการที่ราคาของปัจจัยการผลิตสูงขึ้นนั้นจะทำให้ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าในช่วงต่อ ๆ ไปนั้นเพิ่มขึ้นเรื่อย

(2) ขึ้นอยู่กับประเภทของภาษีการค้าที่ใช้ในการควบคุมภาวะเงินเฟ้อ ถ้าหากว่าเป็นการเก็บภาษีการค้าจากพ่อค้าปลีก จะทำให้เป็นผลในการจำกัดภาวะเงินเฟ้อมาก เพราะการเก็บภาษีจากระดับการค้าปลีกจะมีผลต่อผู้บริโภคโดยตรง นอกจากนั้นเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ประชาชนหันไปใช้สินค้าที่ไม่ถูกเก็บภาษีในกรณีที่ดินค้านั้นสามารถซื้อแทนกันได้ จึงควรที่จะเก็บภาษีการค้าในสินค้าทุกชนิด เพื่อเป็นการจำกัดการบริโภคอย่างแท้จริง แต่การเก็บภาษีเช่นนี้อาจจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่ยากจน จึงควรให้มีการเก็บภาษีในอัตราที่แตกต่างกันสำหรับสินค้าที่จำเป็นในการครองชีพที่เก็บในอัตราที่ต่ำกว่าสินค้าที่ฟุ่มเฟือย

จากการที่รัฐบาลมีจุดมุ่งหมายในการเก็บภาษีดังกล่าวข้างต้น จึงน่าจะมาศึกษาดูว่าผลจากการเก็บภาษีการค้านี้จะตกเป็นภาระกับชนชั้นต่าง ๆ ในระดับรายได้ต่าง ๆ แตกต่างกันมากน้อยแค่ไหนอย่างไร โดยการคำนวณภาระภาษีในแต่ละชั้นรายได้ตั้งแต่ต่ำสุดจนถึงสูงสุด เท่าที่เราจะหาตัวเลขได้ และศึกษาถึงแบบแผนของภาษีการค้าว่ามีลักษณะถดถอยตามขั้นบันได เศรษฐศาสตร์ เข้าใจหรือไม่ นอกจากนั้นจะได้พิจารณาถึงผลของภาษีการค้าที่มีต่อการกระจายรายได้เพื่อจะดูว่าระบบภาษีการค้าในประเทศไทยให้ความเป็นธรรมแก่ชนชั้นต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด เพื่อใช้เป็นพื้นฐานที่จะสนับสนุนหรือโต้แย้งการปฏิรูประบบภาษีการค้าที่อาจจะมีการปรับปรุงในโอกาสต่อไปโดยวิธีการ โดยย่อ ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

การศึกษาเกี่ยวกับภาระภาษีที่กระทำไว้แล้ว

ในระยะ 10 ปี ที่แล้วมา ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับภาระภาษีของประเทศไทยหลายท่านด้วยกัน ดังที่จะยกมากล่าวพอเป็นสังเขปดังนี้

1. อุกม เกิดพิบูลย์ และ จีรพรพรณ ชีรานนท์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ "การกระจาย
 ภาวะภาษีทางอ้อมของ ไทย" (17) ในปี 2513 เพื่อศึกษาภาวะของภาษีทางอ้อม เช่น ภาษี
 การค้า, อากรขาเข้า, ภาษีสรรพสามิต ; อากรมหรรศพ , ภาษีสรรพสามิต จะตกกับชนชั้นทาง ๆ
 ในแต่ละภาคอย่างไร โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$E_{tj} = E_j (1 + t_j) \dots\dots\dots(1)$$

$$T_j = E_{tj} - E_j \dots\dots\dots(2)$$

$$t^*_j = \frac{\sum_{j=1}^n T_j}{Y} \times 100 \dots\dots\dots(3)$$

$$E_j = \frac{Y}{1 + t_j} \dots\dots\dots(4)$$

โดย E_{tj} คือขนาดของค่าใช้จ่ายที่ผู้บริโภครายไปจริง ๆ ในการซื้อสินค้า j เข้ามา
 บริโภค ซึ่งผู้ขายได้รวมภาษีเข้าไว้แล้ว

E_j คือขนาดของค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้ารายการเดียวกันนี้ เมื่อไม่มีการเก็บ
 ภาษีทางอ้อม

t_j คืออัตราภาษีทางอ้อมเป็นร้อยละของมูลค่า (ad valorem)

t^*_j คือภาวะภาษีคิดเป็นร้อยละของรายได้ของผู้เสียภาษี

$\sum_{j=1}^n T_j$ คือยอดรวมของเงินภาษีที่เสียในการซื้อสินค้าทาง ๆ หลายชนิดตั้งแต่ $j = 1, 2, \dots, n$, เข้ามาใช้ในการบริโภค

เขาได้พิจารณาเป็นรายภาค แต่หาได้แยกพิจารณาเป็นต้นของรายได้ไม่ กลับรวมรายได้
 แล้วแบ่งเป็นกลุ่มรายได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ รายได้ชั้นต่ำ , รายได้ปานกลาง , และรายได้ชั้นสูง
 จึงไม่อาจจะพิจารณาลักษณะที่ตกอยู่กับครอบครัวในชั้นรายได้ชั้นต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดเท่าที่ควร

(17) อุกม เกิดพิบูลย์ และ จีรพรพรณ ชีรานนท์ , " การกระจายภาวะภาษีทางอ้อม
 ของไทย " สรรพากรสาสน , 21 (กันยายน - ตุลาคม , 2517) , หน้า 49 .

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ภาระภาษีการค้ำคอก เป็นภาระแก่ผู้ที่มีรายได้น้อยลงจะหนักขึ้น เกี่ยวกับการศึกษาของผู้อื่น ซึ่งนับว่าควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขนโยบายการ เก็บภาษีเสียใหม่

2. Jay Salkin and Daranee Chalayontwath ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"Changes in Tax Incidence in Thailand from 1963 to 1968" (18)
 งานทั้งสองได้พยายามศึกษาสถานการณ์การภาษีของปี 2506 และ 2511 โดยใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกับวิทยานิพนธ์นี้ แต่แทนที่จะแสดงถึงภาระของภาษีต่อปริมาณของรายได้ เขาทั้งสองพยายามหาตัวเลขที่ใช้วัดลักษณะของภาษีทั้งระบบ (ว่ามีอัตราก้าวหน้าหรือถดถอย) โดยดูจากสมการดังนี้

$$\log T_{ni} = a_0 + b_{tn} \log B_{ti} + U_{ni}$$

โดย T_{ni} เท่ากับภาระภาษีที่ตกอยู่กับครอบครัว i , B_{ti} เท่ากับฐานของการเก็บภาษีซึ่งในที่นี้ให้หมายถึงรายได้ของครอบครัว, U_{ni} เท่ากับความผิดพลาดทางสถิติ ตัวเลขที่ว่างคือผลของสัมประสิทธิ์ b_{tn} ซึ่งจะบอกให้เราทราบว่า ถ้ารายได้ของครอบครัวเปลี่ยนไป ภาระของภาษีจะเปลี่ยนด้วยหรือไม่ในลักษณะใด ค่ายข้อมูลจากการสำรวจรายได้รายจ่ายของครอบครัว และวิธีการวิเคราะห์แบบ regression analysis เขาทั้งสองพบว่า ระบบภาษีของไทยมีลักษณะถดถอยทั้งสองปี เมื่อไรรายได้ของครอบครัวเป็นฐาน โดยค่าของ b_{tn} เท่ากับ .872 ในปี 2506 และ .802 ในปี 2511

3. Apinya Tearprasert ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "The Redistributive

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(18)

Jay Salkin and Daranee Chalayontwath, "Changes in Tax Incidence in Thailand from 1963 to 1968" Discussion Paper, No. 39, (Faculty of Economics, Thammasat University).

Impact of the Tax Burden on The Income Distribution of Thailand" (19)

เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของภาระภาษีต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทยโดยวิเคราะห์จากภาษี 5 ชนิด คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, ภาษีศุลกากร, ภาษีการค้า, ภาษีสรรพสามิต และพรี่เมี่ยมข้าว โดยพิจารณาจากการใช้จ่ายของครอบครัวในแต่ละชั้นของรายได้ เป็นรายภาค และยังพิจารณาโดยใช้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นฐานของภาษี เช่น ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว จำนวนผู้มีเงินได้ และขนาดของครอบครัว และมีข้อสมมติฐานว่า อยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันโดยสมบูรณ์ ดังนั้นภาระของภาษีเงินได้จึงตกกับผู้เสียภาษี ขณะที่ภาษีทางอ้อมอีก 3 ชนิด ตกกับผู้บริโภคตามสัดส่วนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคทั้งหมดของเรา สำหรับพรี่เมี่ยมข้าวภาระจะถูกสมมติให้อยู่ในรูปของระดับรายได้ครัวเรือนที่ต่ำกว่าควรจะเป็น และการพิจารณาภายใต้ข้อสมมติเหล่านี้ ยังแยกรายได้ที่เป็นฐานออกเป็น 3 ชนิด คือ รายได้ที่เป็นตัวเงิน, รายได้ที่ปรับด้วยสิ่งของ, รายได้ที่ปรับด้วยพรี่เมี่ยม

ในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลในการคำนวณภาษีการปกป้องแทนตาราง input-output ซึ่งไม่อาจหาได้ในประเทศไทยในขณะนั้น (20) เทคนิคที่ใช้ในการวัดถึงผลของการกระจายภาระภาษีเหล่านี้ คำนวณจาก Gini Coefficient และอัตราการเสียภาษีที่แท้จริง เพื่อเป็นการเปรียบเทียบ... ดูว่าหลังเก็บภาษีแล้วจะทำให้มีผลต่อการกระจายรายได้ไปในทางใด และดูว่าภาระภาษีจะตกอยู่กับครอบครัวแต่ละชั้นรายได้แตกต่างกันอย่างไร ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า

(1) ระบบภาษีของประเทศไทยโดยเฉพาะปี 2512 , จากการพิจารณาจากภาษี 5 ชนิด ปรากฏว่าค่อนข้างจะเป็นระบบภาษีที่ถอยหลัง และดังนั้นจึงทำให้รายได้ทั้งหมดไม่มีความยุติธรรมมาก

(19)

Apinya Tearprasert, " The Redistributive Impact of the Tax Burden on The Income Distribution of Thailand " (M.A. of Faculty of Economics : Thammasat University , 1975) .

(20)

หลังจากทำการศึกษาครั้งนี้แล้วจึงทราบว่ามีการวางคั้งกล่าวพิมพ์ออกเผยแพร่แล้ว โดยสภาพพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ จึงไม่อาจนำมาใช้ได้ทันที .

ชั้นอีก

(2) ลักษณะของภาษีแต่ละชนิด เป็นดังนี้

2.1 ภาษียาไรโดยทั่วไปเป็นภาษีก้าวหน้า แม้ว่ามันจะถูกพบว่าเป็นแบบถดถอยในชั้นรายได้ที่สูงกว่า แต่กระนั้นก็ตาม เมื่อพิจารณาจากระบบทั้งหมดก็นับว่ามีลักษณะ เป็นภาษีก้าวหน้า

2.2 ภาษีทางอ้อมแต่ละชนิดเป็นระบบถดถอย และพิจารณาทั้งระบบก็เป็นแบบถดถอย

2.3 พรี่ เมียมข้าว เป็นสัดส่วนที่ขึ้น ๆ ลง ๆ เนื่องจากลักษณะของการกระจายรายได้ที่เป็นเงินกับรายได้หลังจากปรับด้วยพรี่ เมียมข้าว นั้น เกือบเหมือนกัน

(3) ผลสรุปของ 2.1 และ 2.2 ประกอบกับความจริงที่ว่า ส่วนประกอบของภาระภาษีทางอ้อมมากกว่าขนาดของภาระภาษีเงินได้ จึงอธิบายได้ว่า โดยธรรมชาติแล้วระบบภาษีของไทยรวมทั้งสิ้นแล้ว เป็นแบบถดถอยหลัง กล่าวคือภาระถดถอยมีมากกว่าภาระของภาษีก้าวหน้า ดังนั้นภาระภาษีทั้งหมดจึง เป็นแบบถดถอยหลัง

(4) แบบแผนการกระจายภาระภาษีเมื่อพิจารณาจากรายได้ทั้ง 3 ชนิด คือรายได้ที่เป็นตัวเงิน รายได้ปรับด้วยสิ่งของและรายได้ปรับจากพรี่ เมียมข้าวแล้วปรากฏว่า รายได้ปรับด้วยสิ่งของนั้นเป็นแบบถดถอยเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ 2 ชนิด จึงอธิบายได้ว่ารายได้ชนิดไม่ใช่เงินนั้นจับกลุ่มรวมอยู่ในรายได้ขั้นต่ำของครอบครัว

สำหรับภาษีการค้าในวิทยานิพนธ์ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ได้คำนวณโดยคิดผ่านการใช้จ่ายการผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ แต่ข้อมูลใช้จ่ายการผลิตหรือตาราง input - output นั้นไม่อาจจะหาได้ในขณะนั้น จึงใช้ตารางการคิดอัตราปกป้องของอาจารย์ ณรงค์ชัย อัครเศรณี แทน แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบเข้ากับกลุ่มการใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งแยกเป็น 7 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นดังนี้ 1. ค่าใช้จ่ายในอาหาร, 2. ที่อยู่อาศัย, 3. เสื้อผ้า, 4.ขนส่ง, 5. การบันเทิงและพักผ่อน, 6. สุขภาพบริการบุคคล, 7. ยาสูบ-สุรา ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากในการคำนวณ ส่วนวิทยานิพนธ์ที่กำลังจะศึกษานี้จะเป็นการคิดจากการใช้จ่ายของประชาชนโดยตรงจากกลุ่มการใช้จ่ายในแต่ละประเภทอาหารทั้ง 7 กลุ่มนี้ แล้วคิดออกมาโดยใช้สูตรก็จะกล่าวในตอนหลัง

4. นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2516 อาจารย์ เมธี ครอบแก้ว ได้เขียนวิทยานิพนธ์

เรื่อง "The Income Redistributitional Effects of Taxes and Public

expenditure in Thailand : An intertemporal study " (21) โดยได้ทำการศึกษาระบบภาษีของระบบภาษีและรายได้อื่น ๆ ของรัฐบาลไทยว่าจะตกเป็นภาระแก่บุคคลชั้นต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างไรบ้าง และได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบในระหว่างช่วงเวลา ปี 2506 กับ 2512 ทั้งในด้านรายรับจากภาษีอากรและในด้านการใช้จ่ายเงินจากภาษีอากร ซึ่งเมื่อนำเอาผลการใช้จ่ายและรายรับมาพิจารณาผลสุทธิแล้วจะมีผลต่อการกระจายรายได้อย่างไรบ้าง โดยทำการศึกษาจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2511 และ 2512 และการสำรวจการใช้จ่ายของครอบครัวในปี 2505 - 2506 ซึ่งทำการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยวิธีการหาอัตราภาษีที่แท้จริง เพื่อคุณลักษณะของภาระภาษีว่าเป็นแบบถดถอยหรือก้าวหน้า และหลังจากมีการเก็บภาษีแล้วการกระจายรายได้จะดีขึ้นหรือเลวลงก็พิจารณาจากค่าของ Gini Coefficient ซึ่งใช้สูตรในการคำนวณเช่นเดียวกับที่ได้บรรยายไว้ในบทที่ 4 ของวิทยานิพนธ์นี้ ผลการศึกษาปรากฏว่า

ทางด้านการภาษี

(1) ภาษีที่ฐานที่เป็นตัวเงิน ปรากฏว่าลักษณะของภาษีเป็นภาระหนักแก่ครอบครัวในชั้นรายได้ต่ำอย่างมากในทั้ง 2 ปี กล่าวคืออัตราภาษีการค้ำที่แท้จริงมีลักษณะถดถอยในปี 2506 จาก 20.8 % เป็น 42.7 % และปี 2512 จาก 25.7 % เป็น 47 %

(2) ภาษีที่รายได้ที่ได้ปรับแล้วด้วยค่าเช่าบ้านและเงินออมบริษัทลดจนวนรายได้ที่ตกสำรวจ ปรากฏว่าทำให้ฐานะการรับภาระภาษีของบุคคลชั้นรายได้ต่ำดีขึ้นเพราะอัตราการถดถอยของภาษีที่แท้จริงนั้นลดลงจนเกือบจะมีลักษณะ เป็นสัดส่วนกัน แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้มีส่วนทำให้เป็นลักษณะก้าวหน้า

(3) ถ้าพิจารณาเป็นรายภาษีมจะมีเพียงภาษีรายได้ส่วนบุคคลและภาษีทรัพย์สินที่มีลักษณะก้าวหน้า แต่ภาษีทั้งสองนี้รวมกันมีเพียง 8 % ของรายได้ทั้งหมดของรัฐบาล ส่วนภาษีส่วนใหญ่

(21)

Medhi Krongkaew , " The Income Redistributational Effect of Taxes and Public Expenditures in Thailand : An Intertemporal Study " (Ph. D. Dissertation : Michigan State University , 1975) .

เช่น ภาษีธุรกิจ, ภาษีขายเฉพาะ และอากรขาเข้า มีลักษณะที่เป็นแบบดกถอยหรืออย่างก็ที่มีลักษณะเป็นรูปตัวยู

(4) เมื่อลักษณะของภาษีเป็นดังที่กล่าวมาแล้วจึงทำให้การกระจายไค้หลังจากเก็บภาษีจะมีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยพิจารณาจากค่า Gini Coefficient เพิ่มขึ้นจาก 1 เป็น 8.4% ในปี 2506, และจาก 0 เป็น 5.3% ในปี 2512

ทางด้านการกระจายรายได้ ปรากฏว่า

(1) ภาษีรายได้ที่เป็นตัวเงิน นโยบายการกระจายของรัฐบาลในปี 2506 และปี 2512 มีลักษณะดกถอยโดยทั่วไป โดยผู้ที่อยู่ในชั้นรายได้ต่ำได้รับประโยชน์น้อยกว่าผู้ที่อยู่ในชั้นรายได้สูง ซึ่งก็มีลักษณะ เช่นเดียวกับที่ได้พิจารณาในคำนำมาแล้ว แต่การภาษีที่ได้รับเป็นน้อยกว่าประโยชน์จากการกระจายของรัฐบาล

(2) เมื่อพิจารณาจากด้านรายได้ที่ปรับแล้ว ปรากฏว่ามีลักษณะที่เกือบจะเป็นเส้นตรง กล่าวคือ ครอบคลุมทั่วชั้นรายได้ ได้รับผลประโยชน์เกือบเท่าเทียมกัน ในปี 2506 ส่วนปี 2512 นั้นครอบคลุมไว้ในชั้นรายได้กลาง ๆ ได้รับผลประโยชน์เพิ่มมากกว่าครอบคลุมไว้ในชั้นรายได้ต่ำสุด และในระหว่างครอบคลุมชั้นกลาง ๆ นั้นก็ได้รับผลประโยชน์จากการกระจายสาธารณะในจำนวนที่เป็นสัดส่วนกัน

(3) การกระจายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวม เช่น การศึกษาสาธารณสุข และสวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งการป้องกันประเทศยังมีลักษณะดกถอยเป็นส่วนมาก

(4) ปรากฏว่าการกระจายรายได้หลังจากที่มีการจัดสรรผลประโยชน์แล้วจะดีขึ้นกว่าเดิม ดังจะเห็นได้ว่า Gini Coefficient เพิ่มขึ้นจาก 0.7 เป็นเกือบ 5.7% ในปี 2506 และในปี 2512 เพิ่มขึ้นจาก 1.7% เป็นมากกว่า 7.2% แสดงว่านโยบายการกระจายมีส่วนช่วยให้การกระจายรายได้ในปี 2512 ดีขึ้นกว่าปี 2506 ด้วย แม้ว่าในทั้ง 2 ปี จะปรากฏว่าผลประโยชน์ที่ประชาชนที่อยู่ในฐานะยากจนได้รับ เช่น ค่าการศึกษาอันยังไม่เป็นการเพียงพอ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่สูง ส่วนใหญ่ของการกระจาย เช่น การป้องกันประเทศนั้นก็ไม่ใช่เป็นผลประโยชน์ที่ประชาชนที่อยู่ในฐานะยากจนจะได้รับโดยตรง แต่เป็นบริการที่ประชาชนทุกคนได้รับ

ผลสุทธิของการกระจายทางด้านการคลัง

เมื่อพิจารณารวมทางด้านผลประโยชน์ที่ได้รับกับทางด้านภาระภาษีที่ต้องแบกแล้ว

ปรากฏว่า ในปี 2512 กรมศรัวทั้งหมดได้รับผลสุทธิเมื่อเปรียบกับรายไคของเขาสูงกว่าในปี 2506 ส่วนในแคะปีนั้น นโยบายการคลัง (คานรายรับและรายจ่าย) มีลักษณะที่เป็นลัคส่วนกัน กล่าวโดยสรุปไคว่านโยบายการคลังของรัฐบาลช่วยให้การปรับปรุงในการกระจายรายไคของกรมศรัวโดยนอยมาก ในช่วงระยะ 6 ปี ระหว่างปี 2506 - 2512 การกระจายรายไคใหม่เนื่องมาจากการไรจ่ายและการ เก็บภาษีของรัฐบาลในปี 2512 ยังไม่เพียงพอที่จะชดเชยกับความไม่เท่าเทียมกันที่เพิ่มขึ้นในการกระจายรายไคที่ปรับแล้วในช่วงระยะ 6 ปีกอน

จุดมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ก. เพื่อศึกษาถึงวิธีและหลักการจัก เก็บภาษีการค้าในประเทศไทยตลอดจนการะและผลในการจักเก็บภาษีอย่างกว้าง ๆ โดยการบรรยายไคหาร ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 3

ข. วิเคราะห์ถึงการกระจายการะของภาษีการค้าเพื่อดูว่าการะภาษีการค้าจะตกอยู่กับกรมศรัวตามชั้นค่าง ๆ ของรายไคเป็นจำนวนเท่าไรในแคะภาค เมื่อพิจารณาจากการไรจ่ายของกรมศรัวต่าง ๆ โดยการไรจ่ายทางคณิตศาสตร์คั้งจะกล่าวในตอนต่อไป ถ้าผลการคำนวณออกมาเป็นว่าในชั้นรายไคสูงจะตองรับการะภาษีเป็นจำนวนมากกว่าผู้ที่มีรายไคน้อยก็แสดงว่าภาษีการค้านี้ได้มีการจักการ เก็บไปตามหลักความสามารถในการจ่าย

ค. เพื่อเป็นการดูว่าภาษีการค้านี้มีอัตราเป็นแบบใด ถดถอย (regressive) หรือเป็นแบบ ก้าวหน้า (progressive) โดยดูไคจากการคำนวณหาอัตราการ เสียภาษีที่แท้จริง (effective tax rate) จริงอยู่ว่าภาษีนี้จะเป็นการ เก็บตามหลักความสามารถ (ถ้าผลเป็นไปตามข้อ ข.) แต่ไคไม่ไคหมายความว่าภาษีนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการรับการะภาษีซึ่งโดยมากจะมีผู้ เชื่อกันว่าภาษีนี้เป็นภาษีที่มีลักษณะถดถอย ถ้าหากว่าเป็นตามความเชื่อถือแล้วผลการคำนวณของเราคั้งจะ เป็นว่าอัตราการ เสียภาษีที่แท้จริงนั้นจะยังมีค่านอยลง เมื่อระดับรายไคสูงขึ้น ซึ่งไม่ว่าจะนำไคไรในจุดมุ่งหมายเพื่อจะทำให้การกระจายรายไคมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น และ ยังอาจจะกล่าวไคว่ารัฐบาลมุ่งหมาย เก็บภาษีนี้เพื่อหารายไคเท่านั้น

ง. วิเคราะห์การกระจายรายไคหลังจากมีการ เก็บภาษี เพื่อดูว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการ

กระจายรายได้ก่อนเดี่ยวยังไม่ได้ทำให้ฐานะของครอบครัวในแต่ละชั้นของรายได้ดีขึ้นหรือเลวลง
อย่างไรโดยพิจารณาจากเส้น Lorenz curve และคำนวณค่าของ Gini Coefficient
ซึ่งตามผลการคำนวณปรากฏว่าค่าของ Gini Coefficient หลังเก็บภาษีการค้ำมีค่าน้อยกว่า
(หรือเข้าใกล้ศูนย์) ก่อนเก็บภาษีการค้ำก็แสดงว่าภาษีการค้ำช่วยให้การกระจายรายได้ที่เป็น
ธรรมชั้่นกว่าแต่ก่อน

ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยนี้ เนื่องจากข้อมูลของการกระจายรายได้ซึ่งนำมาจากการสำรวจภาวะ
เศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งได้ทำการสำรวจเพียงแต่ ปี 2516 / ในบางจังหวัด
เท่านั้น การวิจัยนี้จึงถือเอาการกระจายรายได้ของปี 2516 และปรับของภาคอื่น ๆ ในปีที่มีการ
สำรวจให้มาเป็นรายได้ของปี 2516 และข้อมูลเกี่ยวกับการเก็บภาษีการค้ำซึ่งได้จากกองวิชาการ
กรมสรรพากรก็เป็นของปี 2516 ด้วยเช่นกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

(1) เพื่อเป็นข้อควรคำนึงในการปรับปรุงภาษีการค้ำในครั้งต่อไปของรัฐบาลว่าควรจะเป็น
เป็นไปในแนวใด จึงจะเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อหารายได้อีกต่อไป
หรือว่าควรที่จะกำหนดอัตราภาษีเพื่อให้ผลต่อการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันมากขึ้น

(2) เพื่อเป็นแนวทางใหญ่ที่สนใจที่จะศึกษาถึงผลของภาวะภาษีชนิดอื่น ๆ ต่อการกระจาย
รายได้ว่าเป็นอย่างไร เหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจนั้นหรือไม่ ถ้าไม่เหมาะสมจะได้หาทาง
แก้ไขเพื่อให้เป็นพื้นฐานที่จะสนับสนุนหรือโต้แย้งการปฏิรูประบบภาษีนั้น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น หรือเป็น
แนวทางในการพิจารณาจัดเก็บภาษีชนิดใหม่ขึ้นอีกต่อไป

แนวทางการศึกษาและแหล่งของข้อมูล

ได้แบ่งการศึกษาและวิจัยออกเป็น 5 บท ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 เป็นการบรรยายโวหาร
เพื่อให้ทราบถึงภาวะการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้, ความหมายและจุดมุ่งหมายในการ

จัดเก็บภาษีการค้า , วิธีการและหลักการจัดเก็บภาษีการค้าอย่างกว้าง ๆ ตลอดจนการผลัดภาระภาษีทางทฤษฎี และลักษณะการผลัดภาระภาษีการค้าของไทย โดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นเอกสารหรือบทความจากสถานที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เทปและรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
- ✓ - รายงานการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2516 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- ประมวลรายได้แผ่นดิน สำนักงานประมาณ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- ✓ - รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2516 กรม
- ✓ - รายงานการเก็บภาษีการค้าแยกเป็นรายภาคในปี 2516 ของกองวิชาการ กรมสรรพากร - หนังสือของกรมสรรพากร
- หนังสือประมวลกฎหมายของปีต่าง ๆ
- และเอกสารตลอดจนหนังสืออ้างอิงที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เท่าที่จะหาได้

บทที่ 4 จะเป็นการดำเนินการวิเคราะห์จากสูตรในการคำนวณค่าต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินการวิเคราะห์ผลการวิจัย

บทที่ 5 เป็นบทสรุปและเสนอแนะ เกี่ยวกับการศึกษาและการปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย